

ALENA PROKOPOVÁ / 8. 5. 2016

Kráva

Stopa, kterou zanechal Jan Procházka, vede českým filmem i po smrti ceněného spisovatele a scenáristy. Příkladem Procházka nadčasového vkladu je ceněný baladický příběh *Kráva* (1993), který Karel Kachyňa původně natočil pro televizi.

Předčasný skon Jana Procházky v únoru 1971 neznamenal konec filmografie autora, kterého uštval k smrti komunistický režim. Podobně jako u jiných inspirativních autorů, i u Procházky platí, že jeho díla rezonují v kulturním prostoru dlouhodobě i po jeho smrti. Nejnovějším příkladem toho, že Procházka stále inspiruje, je i nová adaptace povídky *Ucho*, kterou pod názvem *Noc bezMoci* loni natočil makedonský scenárista a režisér Ivo Trajkov. (*Ucho* už v roce 1983 pro německou televizi ZDF a rakouskou televizi ORF upravil Pavel Kohout.)

Potřebu komunikovat s dílem Jana Procházky i po autorově smrti měli už jeho současníci: kromě twainovského dětského snímku Věry Plívové-Šimkové *Páni kluci* (1975), pod jehož scénářem je spolupodepsán Vít Olmer, vznikly v první polovině 90. let dva televizní snímky režiséra Karla Kachyni. Procházkův oblíbený spolupracovník z 60. let natočil téměř současně filmy *Městem chodí Mikuláš* (1992) a *Kráva* (1993).

Snímek *Městem chodí Mikuláš* vznikl úpravou Procházka nerealizovaného scénáře z roku 1969, na němž spolupracovala i autorova dcera Iva. *Kráva* je adaptací povídky zachované ve spisovatelově pozůstalosti a inspirované volně Jindřichem Šimonem Baarem. Na adaptaci *Krávy* se podílel Kachyňův oblíbený spolupracovník Karel Čabrádek. Ten s režisérem průběžně spolupracoval od *Čekání na déšť* (1978) a na společné filmografické konto přidal jak fotografické drama *Dobré světlo* (1985) a tragikomedii *Blázni a děvčátka* (1989), tak i televizní seriál *Prima sezona* (1994) a několik televizních filmů (mj. *Duhová kulička* /1985/ a *Cesta byla suchá, místy mokrá* /2003/).

V *Krávě* se Čabrádka práce propojuje s dílem Jana Procházky jako Kachyňova předchozího kmenového scenáristy. Vrcholná díla dvojice Kachyňa-Procházka kriticky přehodnocovala nedávnou československou historii (*Ať žije republika* /1965/, *Kočár do Vídně* /1966/, *Noc nevěsty* /1967/). Plodná spolupráce, která se nesmazatelně obtiskla do historie československé nové vlny 60. let, vyvrcholila politickým dramatem *Ucho* (1970). Procházka jako komunistickým režimem nenáviděný autor měl být umlčen navždy, právě *Kráva*, jež významně obohatila polistopadový československý film, je však dobrým důkazem pomíjivosti všech podobných zákazů.

Prostá síla *Krávy* se opírá i tragédii jednoho obyčejného života. Odehrává se na horském úbočí, v nuzné chalupě, již na počátku minulého století obývá mladík Adam. Po matčině smrti se do chalupy nemluvného samotáře svévolně nastěhuje děvečka ze statku v údolí – Róza. Mezi dvojicí vzniká nevšední vztah. Zarputilá mocenská hra se mění v něžnou lásku, *Kráva* však nemůže být milostnou romancí s dobrým koncem. Už proto si vyprávění pohrává s metaforou titulního dobytčete. *Kráva* je v Adamově chalupě známkou životaschopnosti a prosperity, současně je však něčím, co má hodnotu i ve vnějším světě, takže to lze koupit a prodat.

Hrdina je tak sice bytostně spjatý s drsnou, nádhernou přírodou, aby ovšem přežil, musí být – ekonomicky i lidsky – součástí lidského společenství. Místní komunita Adama i po dvaceti letech považuje za cizince a pouze mlčky sleduje jeho vzlety a pády. Adam však v sobě nachází odvahu pokračovat. Kachyňova zdánlivě neangažovaná anti-selanka tak vypráví především o nezdolné vůli k životu, která se prosazuje až jaksí proti vůli protagonisty deptaného nejrůznějšími ranami osudu.

Patrně i úsporný televizní formát způsobil, že Karel Kachyňa se v *Krávě* vzdal svých ornamentálních, poetizujících ozdob a spolehl se na jednoduchost. Krajinné exteriéry, zprostředkované kamerou Petra Hojdy, poskytly působivě syrové pozadí pro příběh, jenž si jde svou cestou spolu s ročními cykly. Do vyprávění typově i civilním způsobem herectví dobře zapadli oba hlavní představitelé – Radek Holub a Alena Mihulová. Začínající, teprve čtyřadvacetiletý Holub dokonale splynul se svou první hlavní rolí. Režisérova životní partnerka, tehdy sedmadvacetiletá Mihulová, pak z Rózy udělala jednu ze svých životních rolí (těmi dalšími jsou Marie z Kachyňových *Sestřiček* a Vlasta z *Domáčí péče* režiséra Slávka Horáka).

Kráva vznikla ve Filmovém studiu Barrandov, v tvůrčí skupině Heleny Sýkorové a Karla Škorpíka, a byla určena pro Českou televizi. V televizi byl také film uveden.

Nenápadný, prostý a až mělce působící snímek však začal nečekaně sbírat mezinárodní ocenění: v roce 1994 získal Zlatého ledňáčka na Finále v Plzni a hlavní cenu na MFF ve Štrasburku. *Kráva* byla uvedena i na MFF v Chicagu. O tři roky později si odbyla svou kinopremiéru a nyní znovu vychází na DVD.

Kráva (Česká republika 1993), režie: Karel Kachyňa, scénář: Karel Čabrádek, Karel Kachyňa (podle knihy Jana Procházky), kamera: Petr Hojda, hudba: Petr Hapka, střih: Jan Svoboda, hrají: Radek Holub, Alena Mihulová, Valerie Zawadská, Antonín Molčík, Zdeněk Dušek, František Peterka ad. Magic Box, 86 min. DVD vydání: 25. května.